

Editör'den

Gizem Deniz BÜYÜKSOY*

*Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Dünyada ve Türkiye’de, COVID-19 pandemisi tüm hızıyla devam ederken 2020 yılının ikinci yarısını ortalamış bulunmaktayız. Ekim 2020 itibarıyla tüm dünyada 29.444.198 onaylanmış COVID-19 vakası, 931.321 ölüm bildirilmektedir. Pandemi, “yeni normal” olarak adlandırılan döneme girildikten sonra tüm dünyada ve Türkiye’de yeniden artış göstermiş olup şu anda, pandeminin ilk günlerinden daha tehlikeli bir dönemde olduğu vurgulanmaktadır (WHO, 2020). Bu süreçte, COVID-19’dan korunma stratejilerinin esnetilmesini öneren ve ayrıca, bunun tersine, kısıtlayıcı stratejilerin devamını savunan çeşitli yazılar kaleme alınmıştır (Giesecke, 2020; Ramachandran, 2020). Buna göre; stratejilerin esnetilmesi veya bilinen adıyla normalleşme; o sırada bağışıklık kazanan insanların takibini gerektireceği ve aynı zamanda esneyen stratejiler nedeniyle enfekte olan ve klinik bakıma ihtiyaç duyan insanların artmasına sebep olacağı için eleştirilmiştir (Ramachandran, 2020).

COVID-19 pandemisinin durdurulamayan bir hızla devam etmesi ve öngörülemeyen yıkıcı etkilerinin olacağı beklentisi; önümüzdeki günlerde pandeminin psikososyal etkileri ile karşı karşıya kalınacağını düşündürmektedir. Örneğin COVID-19 pandemisinin yarattığı ve ağırlaştırdığı sosyal sorunlardan bahseden bir çalışmada, evde kalma uygulamaları sonucunda bir yıl öncesine göre ailelerin gıda güvencesizliğinin şiddetlendiği, annelerde depresyon ve anksiyete görülme sıklığının arttığı ve kadınların duygusal ve psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Bu nedenle pandemi koşullarından etkilenen, sosyoekonomik olarak yoksun ailelerin özellikle desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Hamadani et al., 2020). Pandemi nedeniyle aile içi şiddetin artması, ekonomik kayıpların yaşanması, bazı iş kollarında çalışanların iş yerlerini kapatmak zorunda kalması, eğitim-öğretimin aksaması, sosyal bakım sunan hizmet birimlerinin daha acil bir durumun varlığı nedeniyle bazı hizmetleri erteleme gibi durumlar; önümüzdeki günlerde, derinleşmiş sosyal sorunlar olarak karşımıza çıkabilir.

COVID-19 ile mücadele; dayanışma, insan hakları ve eşitliğe dayandırılmalı; özellikle dezavantajlı gruplar (yoksullar, yaşlılar, gebeler, çocuklar, engelliler, mülteciler ve sığınmacılar v.d.) başta olmak üzere tüm önelemler, geride bir tek kişi bırakmadan yaygınlaştırılmalıdır. Bu nedenle pandemi sürecinde ve bundan sonrasında artarak devam edeceği bilinen sosyal bakım gereksinimini karşılamak üzere halk sağlığı hizmetlerine, sosyal bilimlere ve özellikle ana-çocuk sağlığı alanında çalışan tüm mesleklerle gereksinimin artacağı tahmin edilmektedir (Orcutt et al., 2020; Edmonds, Kneipp, Campbell, 2020). Bununla ilgili olarak araştırmacıların sağlığın sosyal belirleyicilerinin pandemi sürecindeki değişimini açıklayan ve ölçen çalışmalar yapması ve ayrıca, sağlığı etkileyen faktörlerin bireysel olmanın ötesinde toplumsal nitelikte olduğunu gösteren araştırma sonuçlarının yayınlanması, alana katkı sunabilir. Bunun yanı sıra, toplumda, bulaşın artması ve enfekte olmanın, yalnızca ve çoğunlukla bireysel düzeyde alınan önlemlerle engelleneceği ile ilgili genel bir kanaat olduğu söylenebilir. Bu noktada geçmişte, sağlık sorunlarının, sağlık hizmetlerindeki ve tıptaki ilerlemelere rağmen çözülememe nedenlerini açıklamak için kaleme alınan iki ayrı raporu hatırlatmakta fayda vardır. Sözü edilen iki rapordan biri (Lalonde raporu, Kanada, 1974), sağlık sorunlarının devam etmesini, kişinin bireysel çabasına ve olumsuz sağlık davranışlarından kaçınmasına bağlamıştır (Lalonde, 1974). Bundan sonra kaleme alınan diğer bir rapor (Black report, İngiltere, 1980) ise sorunların çözülememe nedenini, kişilerin sağlık davranışını belirleyen toplumdaki sosyoekonomik koşullarla açıklamıştır (Gray, 1982). Bugün ise sağlığın sosyal belirleyicileri; düzenli olarak güncellenen bir liste ile takip edilmekte ve toplumun sağlık düzeyini belirlemedeki önemli yerini korumaktadır (European Commission, 2020).

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi’nin 2020 yılı ikinci sayısında “Çocukla Terapötik İletişim ve Oyun” ve “Özel Gereksinimleri Bulunan Bir Çocuğun Durumunun Kardeşlerine Olan Etkisi” adında iki derleme ile “Ortaokul Öğrencilerinin Beslenme ve Fiziksel Aktivite Davranışlarının Belirlenmesi: Ankara Yenimahalle İlçesi Örneği”, “Üniversite Öğrencilerinin Besin Desteği Kullanma Durumlarının Değerlendirilmesi” ve “Sigara İçen Bireylere Transteoretik Modele Dayalı Uygulanan Eğitimin ve Motivasyonel Görüşmenin Sigarayı Bırakmalarına Etkisi: Sistemik Derleme” adında üç araştırma makalesi ile yayındayız. Sevgi ve dostlukla...

KAYNAKLAR

Edmonds, JK., Kneipp, SM., Campbell, L. (2020). A call action for public health nurses during the COVID-19 pandemic. *Public Health Nurs.*, 00:1-2.

European Commission (2020). Erişim: https://ec.europa.eu/health/indicators_data/echi_en

Giesecke, J. (2020). The invisible pandemic. *The Lancet*, 395: e98.

Gray, A. (1982). Inequalities in health. The black report: A summary and comment. *Int J Health Serv.* 12(3): 349-80. doi: 10.2190/XXMM-JMQU-2A7Y-HX1E.

Hamadani, J. D., Hasan, M. I., Baldi, A. J., Hossain, S. J., Shiraji, S., Bhuiyan, M. S. A., ... & Grantham-McGregor, S. (2020). Immediate impact of stay-at-home orders to control COVID-19 transmission on socioeconomic conditions, food insecurity, mental health, and intimate partner violence in Bangladeshi women and their families: an interrupted time series. *The Lancet Global Health.* [https://doi.org/10.1016/S2214-109X\(20\)30366-1](https://doi.org/10.1016/S2214-109X(20)30366-1)

Lalonde, M. (1974). A new perspective on the health of Canadians a workind document. Erişim adresi: <https://www.phac-aspc.gc.ca/ph-sp/pdf/perspect-eng.pdf>

Orcutt, M., Patel, P., Burns, R., Hiam, L., Alridge, R., Devakumar, D., Kumar, B., Spiegel, P., Abubakar, İ. (2020). Global call action for inclusion of migrants and refugees in the COVID-19 response. *The Lancet*, 395: 1482.

Ramachandran, R. (2020). COVID-19 The very visible pandemic. *The Lancet*, 396; e14.

World Health Organization (WHO) (2020). Situation report. Erişim adresi: <https://covid19.who.int/>